

ZDOMÁČŇOVANIE ANGLICIZMOV AKO PROBLÉM PRAVOPISU A POSTOJOV ALEBO PRÍPAD *PUZZLE/PUCLE*¹

Alexandra Jarošová

*Jazykovedný ústav E. Štúra Slovenskej akadémie vied, v. v. i.
Panská 26, Bratislava
E-mail: alexandra.jarosova@juls.savba.sk*

JAROŠOVÁ, A. (2023): Domestication of Anglicisms as a Problem of Spelling and Attitudes or the Case of *puzzle/pucle*. In: *Slovenská reč*, 88/2, 42 – 62.

Abstract: The first part of the study deals with the question of how the domestication of Anglicisms is related to the ethnostructural and orthographic setting of the receiving, i.e., from the point of view of adaptation, the dominant language. Attention is also drawn to the fact that the degree of adaptation differs significantly in individual thematic groups of words and communication spheres. The second part explains how this disparity is related to the naming function of the borrowed words, but also to the attitudes of Slovak speakers. The third part of the study reflects the increasing number of intolerant attitudes towards adapted forms of Anglicisms naming common realities. This phenomenon and its consequences in the form of a weakening of the principle of dominance of the receiving language is demonstrated in the textual functioning of the unadapted Anglicism *puzzle* and its adapted variant *pucle*.

Keywords: Anglicisms in Slovak, adaptation of Anglicisms, Slovak orthography, users' attitudes towards adaptation.

Článok v skratke:

- Článok poukazuje na to, ako a prečo závisí stupeň zdomáčňovania anglicizmov od komunikačnej oblasti. Rezistencia k adaptácii bola a je príznačná pre sféru odborného vyjadrovania na rozdiel od neodbornej komunikácie, kde bola a je adaptácia rozšírená.
- V posledných desaťročiach sa odmietanie adaptácie vyskytuje aj v tejto sfére. Súvisí to s rastom znalosti angličtiny a jej prestíže u slovenských hovoriacich. Odmietanie adaptácie je spojené aj s chápaním adaptovaného výrazu ako slangizmu.
- Dôsledkom nevyužívania adaptačných mechanizmov je výslovnostná a pravopisná neistota hovoriacich, čo ukazujeme na textovom fungovaní neadaptovaného anglicizmu *puzzle* a jeho adaptovanej podoby *pucle*.

1. ÚVOD

Dnes už málokto hodnotí „prienik“ anglicizmov do národného jazyka ako symptóm úpadku. V každom prípade však treba skúmať tento jav komplexne: z hľadiska dôvodov a miery preberania anglicizmov, spôsobov ich adaptácie v prostredí

¹ Príspevok bol vypracovaný v rámci grantového projektu VEGA č. 2/0016/21 Slovník súčasného slovenského jazyka – 7. etapa (koncipovanie a redigovanie slovníkových hesiel a s tým spojený lexikologicko-lexikografický výskum).

preberajúceho jazyka a aj z hľadiska rozličných postojov k týmto prevzatiam. Všetky tri aspekty sú prepojené, a preto sa navzájom ovplyvňujú. To, ako sa anglicizmus bude používať a či sa zžije s cudzím jazykovým prostredím, súvisí s mnohokrát zdôrazňovanou „aktivitou“ preberajúceho jazyka (napr. Horecký – Buzássyová – Bosák a kol. 1989, s. 273). Aktivita sa prejavuje nielen v tom, že sa preberá to, čo jazyk potrebuje, ale samotný adaptačný proces je „výsadou preberajúceho jazyka a uplatňujú sa pri ňom zákonitosti platiace v tomto jazyku“ (Ološtiak 2007, s. 34). Tento jav budeme nazývať **princípom dominancie preberajúceho jazyka**. Takto to funguje v slovenčine, ale nemusí to tak byť všade. Za konceptom dominancie je určité nastavenie jazykového spoločenstva. Toto nastavenie chápeme ako interpretáciu situácie preberania cudzích slov, teda to, aký zmysel jazykové spoločenstvo tejto situácii dáva. Nastavenia môžu byť odlišné, ale nikdy nie sú ostro vymedzené.

Ak sa princíp dominancie uplatňuje v preberajúcom jazyku, záujmy, potreby a ciele tohto jazyka sú prvoradé. Anglicizmus, ktorý si preberajúci jazyk vyberie, musí mať vlastnosti, ktoré mu umožňujú plniť v danom jazyku funkciu uspokojenia poznávacích, dorozumievacích a niekoľkých druhov jazykovopragmatických potrieb. Anglicizmus použitý v komunikácii plní nejakú funkciu vždy. Na rozličné funkcie lexikálnych prevzatí jestvujú odlišné názory v závislosti od toho, či sa o nich uvažuje z **komunikačnej alebo extrakomunikačnej perspektívy** (Dolník 2000, s. 99 – 100; Dolník 2010, s. 62 – 63). Pre extrakomunikačné uvažovanie je príznačné, že pozorovateľ sa usiluje stanoviť prínos anglicizmu z hľadiska plnenia pomenovacej potreby a účasti na kultivácii jazyka (Habiňák 2013). Koncepcia, ktorá ráta s používateľom ponoreným do komunikačného diania, ráta aj so sebareprezentácnou funkciou (Imrichová 2007).

Cieľom tejto úvahy je pozrieť sa na pôsobenie princípu dominancie preberajúceho jazyka z troch strán. Prvý aspekt pokrýva anglické prevzatia v ich dvoch existenčných modoch: jednak ako fonematically-grafematické štruktúry a jednak ako funkčne diferencované komunikačné prostriedky. V nasledujúcej časti ukazujeme súvislosť medzi odlišnými pomenovacími funkciami rôznych typov anglicizmov a odlišným nastavením používateľov na ich zdomácnovanie. V tretej časti venujeme pozornosť nárastu netolerantných postojov voči adaptovaným podobám anglicizmov, čo vnímame ako oslabovanie samotného princípu dominancie preberajúceho jazyka. Dôsledky tohto postoja ilustrujeme na praktickom jazykovom zaobchádzaní s neadaptovaným anglicizmom *puzzle* a jeho adaptovanou podobou *pucle*.

1.1. ADAPTÁCIA SO ZRETEĽOM NA ORTOGRAFICKÚ KONVENCIU PREBERAJÚCEHO JAZYKA

Dominancia preberajúceho jazyka sa prejavuje v tlaku jednotlivých jazykových podsystémov na prevzaté slovo. Takéto slovo prechádza dynamickým adaptačným

procesom², ktorý má rôzne fázy a podoby (Furdík 1994; Orgoňová 1998; Katreniaková 2002; Orgoňová – Bakošová 2005; Ološtiak 2007, 2012, 2017; Böhmerová 2007; Jesenská 2007; Chocholová 2012). V pozadí procesov stojí kritérium etnoštruktúrnej adekvátnosti (Horecký 2001, s. 30 – 31). Pri analýze adaptačného procesu lingvisti často narážajú na jav pravopisnej rozkolísanosti. Pravopisná sústava slovenčiny je založená na fonematickom princípe, ktorý funguje v súčinnosti s ďalšími sekundárnymi princípmi, ale pri skúmaní adaptačných procesov má paralelizmus, resp. symetria fonematického a grafematického obrazu slova kľúčovú pozíciu. Úplne „ľudovo“ by sme mohli hovoriť o uplatňovaní dvoch konvencií: „píš, ako počuješ!“ a „vyslovuj, čo vidíš!“. Ako neproblémové z hľadiska fungovania v texte a z hľadiska pravopisnej ustálenosti sa javia dve skupiny slov. 1. Ortograficky viac alebo menej zmenené podoby (*imidž, gril*) založené na výslovnosti východiskového jazyka a jej funkčnej, fonologickej adaptácii pomocou foném preberajúceho jazyka (*píšem, ako počujem*)³. 2. Ortograficky nezmenené podoby, pri ktorých sa uplatňuje princíp *vyslovujem, čo vidím*, napr. *bus, hypermarket, darling, golf*. Vidíme, že pri slovách typu *bus* sa písmenková výslovnosť [bus] rozchádza s tou zvukovou podobou slova, akú by mala poslovenčená anglická výslovnosť – [bas]. Pri skupine typu *darling*, naopak, vykazuje poslovenčená výslovnosť istý (odstupňovaný) paralelizmus s tým, ako sa slovo vyslovuje v angličtine. Aj pri type *darling* by sme napokon mohli povedať, že sa uplatnila zásada *píšem, ako počujem* a že jestvujúci zvukový paralelizmus umožňuje zachovať formálnu podobu anglického prevzatia, resp. niet dôvodu na nej niečo meniť.

Adaptácia prevzatých slov je bázou pre rozvíjanie ich derivačného potenciálu, porov. *image* → *imidž*: *imidžový* (aj tvar *imidžovejší*), *imidžovka*, *imidžista*, *imidžistka*, *imidžistický*, *imidžmejker*, *imidžmejkerka*, *imidžotvorný*, *imidžovať*. Pri pôvodnej, graficky neupravennej podobe *image* by sa v prípade odvodenín sústavne vynárala otázka: treba alebo netreba odstrániť koncovú grafému *-e*? *Imageovým* alebo *imagovým*, alebo oba varianty? Pravidlo síce jestvuje, ale používateľská neistota by napriek tomu trvala. Dôkazom tejto neistoty je napr. aj to, že relatívne nový ekonomický termín *outsourcovať* (z angl. *outsource*; zabezpečovať, zabezpečiť určité podnikové činnosti externou špecializovanou firmou), sa nezriedka píše v nenáležitej podobe *outsourceovať*. Slovo *outsourcing* [autsóršing], podobne aj slovo *puzzle* [pazl] avizované v názve štúdie, sú reprezentanti skupiny slov a slovných spojení, ktoré si zachovali z rozličných dôvodov pôvodný pravopis, ale ich výslovnosť pred-

² Väčšinové uplatňovanie princípu dominancie slovenčiny s jej fonematickým pravopisom potvrdzuje fakt, že z 950 anglicizmov, spracovaných v doteraz vydaných štyroch zväzkoch *Slovníka súčasného slovenského jazyka*, má približne 590 lexém **zdomácnenú podobu** (Buzássyová – Jarošová 2006; Jarošová – Buzássyová 2011; Jarošová 2015; Jarošová 2021).

³ Ide o tzv. transfonemizáciu; porov. Ološtiak (2007, s. 48 – 65), Ološtiak (2012, s. 149 – 150).

stavuje transfonemizovanú pôvodnú výslovnosť, ktorá nekorešponduje s grafickým obrazom slova. Teda dochádza k narušeniu fonematického princípu slovenského pravopisu a nastupuje uplatnenie etymologického princípu. Naznačili sme, že pri tomto type anglicizmov môže používateľ prežívať pravopisnú aj výslovnostnú neistotu. V tretej časti štúdie rozoberieme tento jav detailnejšie.

1.2. ADAPTÁCIA A KOMUNIKAČNÉ SFÉRY

Problematika pravopisej adaptácie poskytuje **v závislosti od komunikačnej sféry celkom odlišné obrazy**: inak prebiehajú adaptačné procesy v bežnom, neformálnom dorozumívaní členov profesionálnej, záujmovej, resp. sociálno-vekovej skupiny, teda napr. v slangovej komunikácii, a celkom inak prebieha adaptácia vo verejnej celospoločenskej, prípadne odbornej komunikácii.

Je predpoklad, že pri anglicizmoch, ktoré v pôvodnom prostredí nie sú slangizmy, ale v slovenčine, resp. češtine sú súčasťou mládežníckeho slangu, sa postupne budú posilňovať ortografické varianty vychádzajúce z výslovnosti, ale zatiaľ ťažko predpokladať, pri ktorých slangových neologizmoch adaptované podoby úplne prevládnu (Svobodová 2009, s. 60; Orgoňová – Sedláčková 2010; Sedláčková 2012). Písaná podoba sa utvára na základe pôvodnej výslovnosti upravenej v súlade s fonematickou sústavou preberajúceho jazyka a s prípadným následným zapojením domácich derivačných mechanizmov, napr. *ekšn* (vzrušujúca udalosť; z angl. *action*), *ívent* (spoločenská akcia/udalosť; z angl. *event*), *ofis* (kancelária; z angl. *office*), *ízy* (ľahký; z angl. *easy*), *frí* (voľný, slobodný; bezplatný; z angl. *free*); *kúlový* – *kúlovejší* – *najkúlovejší* (atraktívny, módny; z angl. *cool*), *spíkovať* (hovoriť; angl. *speak*), *gejmiť* (hrať; z angl. *game*), *čeknúť* (skontrolovať; z angl. *check*), *šérovať* (zdieľať, z angl. *share*). Prirodzená, neregulovaná komunikácia s adaptáciou nemá problém, pretože jazykový cit a zmysel pre komunikačnú a etnoštruktúrnú adekvátnosť používateľovi hovorí, že aj takto je to v poriadku.

Sférou hojného používania anglicizmov (niekedy aj v podobe neobratných kalokov zdvorilostných formúl a iných syntaktických štruktúr; porov. Böhmerová 2012⁴) je oblasť digitálneho marketingu. Niektorí autori reklamných textov a inzerátov nemajú problém použiť *hardware*, *software*, *design*, *click*, *image*, *leasing*, *club*, *manager* namiesto dávno kodifikovaných podôb *hardvér*, *softvér*, *dizajn*, *klik*, *imidž*, *lízing*, *klub*, *manažér*. Za podmienky existencie ustáleného slovenského ekvivalentu možno ortograficky neadaptované podoby anglicizmov v slovenskom texte, napr. *image*, *design* a *manager* použité namiesto *imidž*, *dizajn* a *manažér*, chápať ako profesionálny slang. Profesionálny slang môže mať v tejto oblasti aj inú podobu. Stretli sme sa s prípadom, že marketéri vystupujúci v neoficiálnom, neformálnom verej-

⁴ Napr. *urobiť niekomu deň* (z angl. to make somebody's day), *zostávame v kontakte* (z angl. we shall stay in touch), *majte zábavu* (z angl. have a fun).

nom komunikačnom priestore v pozícii diskutujúcich blogerov, používali niektoré anglicizmy v tvare, ktorý hravým grafickým prepisom kopíruje ich pôvodnú výslovnosť, napr. *folovať/folovovať*, *folovníť* (sledovať; z angl. *follow*), *swajpovať* (pohybovať prstom po obrazovke smartfónu alebo tabletu; z angl. *to swipe*), *Big brader* (z angl. *Big Brother*), *yuser* (používateľ; z angl. *user* [ju:zə(r)]), *poust* (post, textový al. obrazový príspevok uverejnený na internete; z angl. *post*), *crosprom* (križová propagácia; z angl. *cross promo*), *social midia* (sociálne siete; z angl. *social media*) a iné (Šebo – Tóth 2022).

Mimoriadne frekventované sú anglicizmy vo funkcii slangizmov vo vlogoch (videoblogoch) prístupných na platforme internetovej databázy YouTube. Vlogy, často vytvárané na pravidelnej báze, slúžia na sebaaprezentáciu vlogera, ktorý neformálnym, uvoľneným a nekonvenčným spôsobom ukazuje a komentuje epizódy zo svojho života. Vloger ako zabávač je súčasne propagátor istého životného štýlu a aj produktov súvisiacich s týmto štýlom⁵. Vlogeri, ktorých vlogy sa stali virálnymi a majú státisíce pravidelných sledovateľov, sú už v pozícii tzv. influencerov, teda ľudí, ktorí tým, čo ukazujú a akým spôsobom to odkomunikujú, ovplyvňujú svoje široké publikum. Jazyk vlogerov zapojených do marketingovej spolupráce sa vyznačuje nielen signifikantným množstvom jednoslovných lexikálnych anglicizmov známych z mládežníckeho sociolektu – *čilovať* (relaxovať), *hajpovať* (intenzívne sa niečím nadchýnať) a pomenovaní typických pre influencerské prostredie ako *kontent/content* (obsah), *merch/merč* (tovar, obyč. s reklamnou funkciou) –, ale aj veľkým množstvom typických a ustálených slovných spojení, ktoré v prejave plnia funkciu emocionálnohodnotiacich výrazov⁶: *ready to play* ([o prístroji] pripravený na prehrávanie); *put it on, mr. DJ!* (pustite to, pán dídžej!); *this is my jam!* (to ma fakt baví!); *romantická full moon večera* (romantická večera pri splne (mesiaca)); *let's do it!* (pod'me na to!); *oh, shit!* (doriti!); *oooh, my god!* (božemôj!); *pink and gray version* ([o mikine] v ružovom a sivom vyhotovení); *true fan* (skutočný fanúšik); *chillout talkshow* (oddychová tolkšou/talkshow); *insta story* (príbeh na Instagrame). Časté používanie slangizmov anglického pôvodu vo vlogoch plní aj funkciu znaku príslušnosti k určitej societe chápanej „cezhranične“ v tom zmysle, že vlogerstvo je medzinárodný fenomén s koreňmi v anglofónnej krajine (USA) a so stálou dominanciou angličtiny.

⁵ Vloger môže vystupovať tiež ako držiteľ nejakého know-how, nejakej zručnosti (tutoriály o líčení, varení, kondičnom cvičení), prípadne ako osoba, ktorá vie populárne odkomunikovať nejakú odbornejšiu tému (vlogerstvo zamerané na osvetu, napr. rozprávanie o historických udalostiach, poskytovanie rád pri investovaní). Niektorí vlogeri vedia vytvoriť aj platformu pre diskusiu o aktuálnych kontroverzných témach. V týchto typoch blogov sa, na rozdiel od tých zábavných, anglicizmy v nadpriemernom množstve nevyskytujú.

⁶ Ako ilustračné doklady som použila niektoré spojenia z materiálu, ktorý pre svoju dizertačnú prácu o anglicizmoch vo sfére blogov zhromažďuje Romana Krolčíková (školiiteľka A. Jarošová).

Na rozdiel od slangizmov typu *ekšn* alebo *swajpovať* prejavujú prevzaté anglické pomenovania z iných komunikačných sfér podstatne vyššiu rezistentnosť voči grafickej adaptácii. Najmarkantnejšie sa to prejavuje v oblasti hudby: *boogie-woogie*, *jukebox*, *jamboree*, *jamsession*, *heavy metal*, *blues*, *bluegrass*, *mainstream*, *hardrock*, *bluesrock*, *artrock*, *indierock*, *indiepop*, *punk*, *post-punk*, *reggae*, *grunge*, *streaming*, *feeling*, *playlist*. Ani kodifikácia variantu *džez* popri podobe *jazz* nezabezpečila jeho (preferenčné) používanie v prostredí hudobníkov. Staršiu analógiu tohto neadaptačného správania predstavujú prevzatia z taliančiny: *a tempo*, *a capella*, *coda*, *cantabile*, *da capo*, *bel canto/belkanto*, *allegro*, *adagio*, *capriccio*, *calando*, *concertino*. Svedčí to o nepochybniteľnej univerzálnosti hudby a súčasne o silnom pocite nadnárodnej spolupatričnosti členov tejto komunity.

Anglicizmy z oblasti techniky sa, na druhej strane, adaptujú pomerne často: *čip* – *čipovať/očipovať*, *tag* – *tagovať/otagovať*, *skener* – *skenovať/oskenovať*, *esemeska*, *klaster* – *klastrový*, *kokpit* – *kokpitový*. S adaptovanými pomenovaniami sa stretáme aj v oblasti športu: *hendikep*, *kouč* – *koučovať*, *kontradrajv*, *skejtbord* – *skejtboardový* – *skejtboardista* – *skejtboardistka*, *klinč* – *klinčiar*, *karvingový*. Čiastočným (s prítomnosťou variantov) alebo úplným adaptačným procesom prešlo nemálo slov aj zo široko chápanej oblasti životného štýlu, porov. spomínané slovo *imidž*, podobne aj *mejkap*, *piling/peeling*, *legíny*, *stajlovať*, *koučovať*, *džoging*, *katering/catering*, *celebrita*, *líder*, *lúzer*, *heker/hacker*, *komiks*, *četovať*, *bilbord*, *ekofarma* a iné. Tieto pomenovania sa dostali z marketingových masmediálnych textov/prehovorov do komunikačnej sféry bežného dorozumievania.

2. ADAPTÁCIA A POSTOJE

Už na príkladoch hudobných termínov a marketingových výrazov sme naznačili, že adaptačné správanie anglicizmov nie je len záležitosťou nastavenia jazykového systému preberajúceho jazyka a vyjadrovacích potrieb súčasnej komunikácie. Anglicizmy a angličtina vôbec, teda v zmysle univerzálnej lingua franca globalizovaného sveta, sú nepochybne aj vecou **postojov**. Tejto téme sa v našom slovensko-českom jazykovednom kontexte venovali viacerí autori. Juraj Dolník (2000, 2002, 2010) rozpracúval odlišné spôsoby hodnotenia cudzích prevzatí ako teoretický problém. Jan Kořenský (2003) sa zaoberal otázkou vplyvu anglicizmov na slovanské jazyky v širšom teoretickom rámci internacionalizačných procesov a vyjadril presvedčenie, že len komplexné posúdenie kultúrno-civilizačných a ekonomicko-mocenských súvislostí nám umožní zaujať hodnotiace postoje vyjadrujúce aj lingvistické hľadisko. Zdenko Dobřík (2007) opisuje odlišnosti normativistickej a pragmatickej kritiky posudzujúcej funkčnosť anglicizmov a konštatuje, že normativistický prístup nezohľadňuje v dostatočnej miere komunikačné potreby hovoriacich a existenciu variet jazyka. Martin Ološtiak (2009) na príklade negatívneho vnímania slova *celeb-*

rita ukazuje taký spôsob hodnotenia anglicizmov, ktorý sa vyznačuje subjektívne štylizovanými argumentmi a (používajúc terminológiu Dolníka) predstavuje aprioristický a extrakomunikačný prístup, ktorý nie je perspektívny. Súbor aspektov hodnotenia cudzojazyčných prevzatí v češtine, ktorý predstavila vo svojej monografii Diana Svobodová (2009), sa vyznačuje komplexnosťou a zreteľom na jednotlivé jazykové roviny. Alexandra Jarošová (2011) naznačuje, že postoj k anglicizmom sa mení v závislosti od komunikačnej sféry a vzdelania komunikantov. Petra Jesenská (2014) skúmala, či kriticky ladené tvrdenia o dominancii anglicizmov v hovorovej slovenčine sa opierajú o fakty a prišla k záveru, že ide o neopodstatnenú konštrukciu. Diana Svobodová a Miroslaw Bańko (2016) vychádzali z poznatku, že cudzia forma slova vyvoláva iné asociácie ako forma zdomácnená/domáca a overovali hypotézu, že vnímaná cudzosť slova prispieva k jeho väčšej atraktivite, a tým aj k úspešnosti rečových aktov, v ktorých bolo použité. Renáta Panocová (2020) určuje postoje slovensky hovoriacich používateľov k anglicizmom na základe analýzy otázok adresovaných internetovej jazykovej poradni a na základe zisťovania funkčnoštylovej pozície anglicizmov v slovenskom komunikačnom priestore.

V súkromnej skupinovej komunikácii, ako sme ukázali, sa v postoji k anglicizmom (často vo funkcii slangizmov) uplatňuje uvoľnenosť, hravosť, tvorivosť, recesia až provokácia. Adaptovaná podoba slova sa v tomto prostredí pociťuje ako prirodzená.

2.1. POSTOJE K ANGLICIZMOM AKO ODBORNÝM VÝRAZOM

Iné postojové trendy panujú v **oficiálnej odbornej komunikácii**. Nápadným trendom uplatňujúcim sa v odbornej sfére vo vzťahu k anglicizmom je snaha zachovať **medzinárodnosť termínu** aj pomocou udržiavania pôvodnej grafickej podoby. Natíska sa otázka prečo. V literatúre sa neraz poukazuje na to, že v neadaptovanej podobe je termín lepšie **identifikovateľný** (Bozděchová 1997, s. 272; Svobodová 2007, s. 18, 31; Svobodová 2009, s. 44, 59, 65). Ale komu má táto vlastnosť prevzatého termínu slúžiť? Evidentne nikto nesleduje cieľ, aby prevzatý termín fungujúci v slovenskom texte dokázala identifikovať medzinárodná odborná komunita. Zahraníční odborníci slovenský text čítať nebudú (teraz nechávame bokom problematiku internetového „dolovania dát“). V tom prípade nám vychádza, že neadaptovaná podoba je výhodná pre slovenskú odbornú verejnosť. Napr. v situácii, keď sa v textoch okrem pôvodného terminologického pomenovania používa aj isté množstvo jeho slovenských ekvivalentov. Ak sa konkrétna odborná komunita nedokáže dohodnúť na jednom oficiálnom (príslušnou terminologickou komisiou validovanom) slovenskom ekvivalente, potom použitie pôvodnej anglickej podoby zaručuje istý stupeň pojmovej jednoznačnosti a identifikovateľnosti. Aj Diana Svobodová sa nazdáva, že dôvodom prenikania slov a názvov zrozumiteľných najmä odborníkom nie je len

neprítomnosť zodpovedajúcich výrazov v češtine. Ako dôležitý dôvod uvádza „prirozený sklon odborníkov užívať beže zmeny termín, s nímž se běžně setkávají v cizojazyčné odbornej literatúre a v rámci mezinárodných kontaktů“ (Svobodová 2007, s. 103).

So spomínaným kritériom identifikovateľnosti termínu zase korešpondujú tieto postrehy: „Také se často jeví jako přirozenější nový termín citovat než překládat, citace bývá v českém prostředí přesnější, neboť nevyvolává případnou nejasnost, jaká by mohla provázet užití českého výrazu s novým významem“ (Svobodová 2007, s. 104). Tieto konštatovania tematizujú popri identifikačnej hodnote termínu aj skutočnosť, že v odbornej komunikácii sa už ráta s kolektívnou znalosťou medzinárodného kontextu a **znalosťou angličtiny**. Svoj názor na používanie neadaptovaných cudzojazyčných termínov predstavil v podobe istej postojovej škály Ján Horecký (1992, s. 292 – 293): úsilie o zachovanie pôvodného názvu pre istý jav – nedostatok úsilia, nezáujem o používanie alebo o tvorbu domácich názvov – úsilie o štylistické ozvláštnenie vlastného textu.

Ďalší dôvod dodržiavania pôvodnej grafickej podoby slov, ktorý má obsahovú súvislosť s predchádzajúcimi faktormi, je **medzinárodná prestíž angličtiny** (Svobodová 2007, s. 73). Z opačného uhlu pohľadu, teda z hľadiska počeštenej podoby (konkrétne podoby *klírink* voči *klíring* < *clearing*), autorka pripúšťa možnosť (hoci na úrovni špekulácie), že **zdomácnená podoba sa vníma ako štylisticky nižšia** (s. 65). Na inom mieste hovorí, že niektoré počeštené termíny sekundárne získavajú v dôsledku formálnej adaptácie slangový charakter (s. 106). Aj Petra Jesenská v existencii variantov typu *hacknúť/haknúť/heknúť* vidí „posun od štandardného výrazu k slangovému“, pri variantnom slove *prebookovať/prebukovať* hovorí, že „slovakizovaná forma sa zatiaľ vníma ako slang“, ale má „potenciál posunúť sa smerom k štandardnej hovorovej vrstve“, a napokon vyjadruje presvedčenie, že „dosiahneme štylistický posun do sféry slangu“ pri zmene výrazu *logovať sa* na *lognúť sa* (Jesenská 2014, s. 62). Pravda, treba poznamenať, že zdomácnené podoby slov, ktoré autorka vníma ako slangové, resp. posunuté smerom k slangu, nepatria do oblasti úzko špecializovanej odbornej lexiky, ale ide o výrazy, ktoré svojou funkciou boli od začiatku predurčené na rýchlu determinologizáciu a zaradenie sa medzi bežné pomenovania. Teda je tu aj opačný proces: profesionalizmy, ako hovorové odborné výrazy (teda nie priamo slangizmy, hoci hranica je priestupná) sa v dôsledku častého používania a determinologizácie stávajú neutrálnymi. Sloveso *bukovať* aj s prihniedzovným dokonavým náprotivkom *zabukovať* je uvedené v prvom zväzku *Slovníka súčasného slovenského jazyka* (Buzássyová – Jarošová 2006) a nie je zaradené medzi slangové výrazy (takto bude spracované aj sloveso *prebukovať*).

Na druhej strane je pravda, že tento variant má menší výskyt ako *bookovať*, *zabookovať* a *prebookovať*. Vysvetlenie možno hľadať v **nežiaducej homonymii**

zdomácneného základu *buk-*, ktorá môže brzdiť väčšie rozšírenie podoby *bukovať* a jej derivátov. Takýto typ homonymie Diana Svobodová (2009, s. 61, 68) pokladá za ďalšiu možnú prekážku v procese adaptácie anglicizmov, hoci rozlišuje mieru vyhýbania sa homonymii v prípade novej adaptácie substantíva *book* na *buk* v porovnaní s adaptáciou slovesa *book* na českú podobu *buknout*, resp. *bukovat*. Medzi jazyková homonymia môže pôsobiť aj opačne, teda urýchliť adaptáciu, ako to bolo v prípade variantov slovesa *chatovať* a *četovať*.

Iná prekážka súvisiaca s jazykovou formou je **kombinácia grafém, ktoré môžu pôsobiť príznakovo** (Svobodová 2009, s. 67). Napr. v *Krátkom slovníku slovenského jazyka* (Kačala – Pisárčiková – Považaj 2003) sa uvádza pred neadaptovanou podobou *steeplechase* poslovenčený variant *stíplčejs*, ktorý sa využíva len v minimálnej miere. Príznačková spoluhláskovo-samohlásková skupina [-vjú] zrejme stojí za tým, že pri frekventovanom a dávno prevzatom slove *interview* [intervjú] nepozorujeme žiadne pokusy poslovenčiť ho graficky a aj návrh urobiť z neho skloňovateľné slovo sa nestretol u používateľov s výraznejším ohlasom.

2.2. POSTOJE K ANGLICIZMOM MIMO ODBORNEJ SFÉRY

Pristavme sa pri komunikácii, ktorá nepatrí do odbornej sféry. Mnohé anglicizmy, ktoré sa do jazyka dostali cez tovary, služby a nové javy súvisiace s meniacim sa spôsobom života veľkého počtu ľudí, sú už súčasťou bežnej **hovorenej aj písanej slovenčiny, verejnej aj súkromnej**: *airbag, bajpas, bilbord, bingo, bloger, check-in, charter, čet, čip, displej, diler, developer, drink, esemeska/SMS-ka, esúvečko, fitness, inlajnové korčule, internetbanking, jackpot/džekpot, klikat', know-how, kreker, klip, lajtká/lightka, laptop, last minute, líder, link, lobovať, mail, marketing, mobil, modem, notebook, online/onlajn, plejбек/playback, reality šou, samit/summit, second hand/secondhand, smartfón, superman, surfovať, šoubiznis, tandem, triler, workshop* a iné. Túto časť slovnej zásoby sme vyššie charakterizovali ako tematickú oblasť životného štýlu a konštatovali sme, že tu je badateľný pohyb smerom k zdomácnovaniu.

Mimo odbornej sféry stojí aj masmediálna komunikácia. V nej sa používanie cudzích slov považuje za činiteľ znižujúci zrozumiteľnosť prejavu. Informačný prúd smeruje k občanom často bez prihliadania na ich vzdelanie a jazykovú kompetenciu. Viacerí pracovníci printových, elektronických a digitálnych médií, teda modeloví hovoriaci, neprejavujú snahu ponúkať poslucháčovi/čitateľovi primeraný slovenský ekvivalent, ale vytvára sa tu **mediálna jazyková subvarieta**, ktorá ráta so „svojím“ recipientom, ktorému nielenže netreba vysvetľovať význam pomenovaní nových objektov a javov, ale možno používať anglicizmy aj na objekty, ktoré majú zaužívané slovenské pomenovanie: *headline – titulok, unfair správanie – neférové správanie, feedback – spätná väzba, timing – načasovanie, fashion show – módna prehliad-*

ka, *home office* – práca z domu, *exit poll* – povolebný prieskum, *call centrum* – kontaktné centrum, *zákaznícka linka*, *news-room* – spravodajské štúdio, *crazy comedy* – bláznivá komédia, *background kandidáta* – minulosť kandidáta, *životopisné pozadie kandidáta*, *open-air koncert* – koncert pod holým nebom, *non-fiction film* – filmový dokument, *dokumentárny film*, *mailing list* – zoznam adresátov, *layout stránky* – rozloženie stránky a iné. Ak sa široký okruh adresátov masmediálnych informácií naučí vďaka kontextu a vysvetleniu chápať význam zaužívanějších anglicizmov, tak sa pre mnohých používateľov jazyka stane ich neadaptovaná grafická podoba záťažou. V praxi sa potom objavujú podoby, ktoré viac korešpondujú s výslovnosťou, napr. *lastminit/lástminit* ako obmena výrazu *last minute* alebo subštandardné pomenovanie pre hotovosť *keš*, *kešové peniaze*.

Vidíme, že vnímanie anglicizmov v odbornej komunikácii a ich vnímanie v bežnej verejnej (často mediálnej) komunikácii sa odlišuje. Obe sféry sú verejné, ale odlišnosť postojov je zreteľná a prejavuje sa v rozličnej miere tolerancie k poslovenčovaniu termínov. V odbornej sfére sa adaptovanosť termínu nevníma pozitívne, pretože znižuje jeho formálnu medzinárodnosť, a tým aj jeho identifikačnú hodnotu. V bežnej verejnej komunikácii sa, naopak, proces grafického zdomáčňovania anglicizmov nevníma negatívne, prípadne sa vníma ako žiaduci. Ďalej treba povedať, že aj keď sa odborné výrazy pokladajú v rámci spisovnej slovenčiny za celospoločensky platné, tak sa nepredpokladá, že musia byť aj celonárodne zrozumiteľné (Bosák 1999). Odborný text nie je určený všetkým. Mediálne spravodajstvo však áno. Efektom poslovenčovania anglicizmov v bežnej praxi je spomínaná existencia viacerých grafických variantov. S pribúdajúcou frekvenciou sa jeden z variantov môže stať normou, a tak stabilizovať pravopis slova v jednej podobe. Napr. popri najfrekventovanejšej a ustálenej podobe anglicizmu *outsourcovat'* (2 385 výskytov v korpuse *Omnia Slovaca IV*⁽¹⁾) sa v texte sporadicky vyskytujú podoby s vyšším stupňom zdomáčnenia *outsorcovat'* (179), *outsorceovat'* (76), *outsorsovat'* (48), *outsorsovat'* (2). To svedčí o spomínanej skutočnosti, že pre časť používateľov je neadaptovaná grafická podoba slova alebo časti slova zdrojom neistoty a pravopisného diskomfortu.

Prelínanie oboch spomínaných sfér sa prejavuje v prenikaní termínov do mediálnych diskurzov. Toto prenikanie postupuje dvoma kanálmi. V prvom prípade preberú médiá prevzatý termín z domácej odbornej sféry a v druhom prípade ho preberú priamo z cudzojazyčného zdroja. Niekedy sa „nestretnú“. Napr. domáce odborné kruhy používajú termín *rod* a spojenie *rodové štúdiá* a v médiách sa nezriedka objavuje výraz *gender* a spojenie *genderové štúdiá*. V neodbornej verejnej komunikácii sú príčiny pôsobiace retardačne na proces grafickej aj morfolologickej adaptácie (okrem zreteľa na identifikačnú hodnotu neadaptovaného termínu) podobné tým, ktoré sme spomínali pri terminologických anglicizmoch: vžitosť neadaptovanej po-

doby, vnímanie homonymických prvkov ako nežiaduci jav, vnímanie niektorých hláskových kombinácií ako príznakových.

3. NETOLERANCIA K ADAPTOVANÝM PODOBÁM

Dotazníkový výskum preukázal, že **vyššia znalosť angličtiny** u mladých ľudí v Česku zvyšuje netoleranciu k adaptovaným podobám slov prevzatých z angličtiny (Svobodová a kol. 2011). Aj výsledky malej ankety, ktorú vykonal Zdenko Dobřík (2007) medzi študentmi filologickej fakulty banskobystrickej univerzity, potvrdili predpoklad, že respondenti s dobrou znalosťou angličtiny uprednostňujú pôvodnú grafickú podobu anglických prevzatí pred podobami, ktoré podstúpili proces adaptácie.

Na internete sa s týmito postojmi možno stretnúť vo vzťahu k bežným pomenovaniam, ktoré nemajú terminologickú platnosť.

Pozrime sa, ako Zuzana Beliančinová (2017) v článku o „najprišernejších anglicizmoch“ hodnotí poslovenčenú podobu *mejkap*: „Ďakujeme veľmi pekne za takýto výraz. Neviem, ako slušne to napísať, no asi len tak, že znetvorenie tohto slova bolo úplne zbytočné.“ V podobnom duchu pristupuje autorka k slovu *bilbord*: „Aj toto chůďatko bolo ukrátené a nechutne poslovenčené.“ Rezolútne odmietla zásadu „píš, ako počuješ“, a tým vlastne vymedzila aj svoju, povedzme, „teoretickú platformu“, podľa ktorej je poslovenčovanie anglicizmov úplne neprijateľné. Pri odmietaní poslovenčovania ráta autorka s výnimkou len pri slovách, pri ktorých „si ich cudzí pôvod už vôbec neuvedomujeme, ako napríklad taký *víkend* (z angl. *week end*), či *hemendex* (z angl. *ham and eggs*)“, čo zrejme pokladá za jasné a spoľahlivé deliace kritérium pre uplatňovanie dvoch odlišných postupov.

Upozornovania a poučania internetových jazykových mentorov sú založené na presvedčení, že Slováci by mali mať čo najviac jazykovedných informácií o tom, aké vlastnosti má prevzaté slovo v pôvodnom jazyku a ako tam funguje. A primerane tomu prispôsobovať používanie slova v slovenčine.

Zatiaľ sa väčšina jazykovedcov zhodne na tom, že adaptácia prevzatého slova prebieha pod dozorom preberajúceho jazyka a dôležité je to, čo vyhovuje fonologickým, morfológickým, slovotvorným a sémanticko-pragmatickým špecifikám preberajúceho jazyka, a nie to, ako sa slovo správa v „donorskom“ jazyku. Používateľ preberajúceho jazyka v podstate nezaujíma a ani nemusí zaujímať fakt, že podoba, ktorá prešla do slovenčiny, predstavuje tvar množného čísla, napr. *jeans* > *džíns-*, a teda adaptované slovo by nemalo mať podobu *džínsy*, lebo formant *-y* akoby zdupľoval už jestvujúci plurál. To, že segment *-s* je v pôvodnom jazyku príznakom plurálu, je z hľadiska preberajúceho jazyka úplne nerelevantné (podobne ako v slove *komiks*). Z hľadiska slovenčiny je relevantné to, že slovo *džínsy* sa v danej podobe môže skloňovať analogicky s inými pomnožnými maskulínami končiacimi sa na formant *-y*.

Hovorili sme, že aj keď poslovenčovanie ide spravidla po línií fonologickej adaptácie (transfonemizácie) pôvodnej anglickej výslovnosti, nie je vylúčená ani tzv. písmenková výslovnosť (*mobil, radar, surf*) a, napokon, ani celkom „neštandardná“ výslovnosť, ako je to v prípade slova *worcester* [vorčester]. Je nezmyselné korigovať dávno vžitú výslovnosť poukazovaním na to, že Angličania vyslovujú *worcester* približne ako [vuster]. Takisto pre fungovanie slova *četoval'* v slovenčine nie je podstatné, aby si Slováci boli vedomí slovotvornej súvislosti zdrojového slova *chat* [čet] (priateľsky sa s niekým rozprávať) so slovom *chatter* (trepať; trkotať). Dôležité je, aký význam pripíšu slovu *četoval'* na základe fungovania daného slova v typických komunikačných situáciách na Slovensku a v slovenských verbálnych kontextoch. Takisto pre fungovanie slova *workoholik* (adaptácia pôvodného anglického pomenovania *workaholic*) nie je relevantné upozornenie, že etymologicky je takáto adaptácia nenáležitá. Na rozličné správy a odhalenia, ktoré nám zo zákutí zdrojového jazyka predkladajú (internetoví) jazykoví mentori, sa priam žiada odpovedať neformálnou replikou: **Dobre, v angličtine je to tak. No a čo?!**

Dobrá znalosť angličtiny ani dnes nie je úplná samozrejmosť, ale plní úlohu zvyšovania prestíže, implicitne zdôrazňuje kvalitu témy, aj kvalitu hovoriaceho a nepriamo aj kvalitu adresáta (Svobodová 2009, s. 119; porov. aj Berecz 2020 – rozhovor redaktora Trendu s Gabrielou Múcskovou). Predpokladáme, že vnímanie poslovenčených anglicizmov cez prizmu znalosti angličtiny vytvára takéto stereotypy:

1. Ten, kto vie po anglicky nepotrebuje anglicizmus graficky (pravopisne) adaptovať podľa výslovnosti. Napr.: „Mne sa stalo pred pár rokmi, že niekto hovoril *pucl* sem, *pucl* tam. Keď som sa už konečne spýtal, o čom je reč, tak to bol puzzle (bol to jigsaw puzzle, ale to už by som chcel asi priveľa).“^[2]

2. Adaptovaná podoba pôsobí ako výtvor niekoho, kto nevie po anglicky a potrebuje „písať, ako počuje“; teda pôsobí prinajmenšom menej prestížne, prinajhoršom negramotne. Napr.: „Autori totiž kládli veľký dôraz na hádanky a puzzle (čítaj *pazl* nie *pucl*, preboha!) založené na reálnej fyzike.“^[3] Prípadne: „Ja viem, že je to [t. j. pravopisný variant *pucl*] aj v slovníku, ale naozaj by ma zaujímalo, kto, kde a z akého dôvodu na tu výslovnosť prišiel, aký jazykovedec, lebo je to strašné. Keď si predstavím vetu ‚podaj mi tú poslednú *pucl'u'*, prebehne mi mráz po chrbte, aké je to príšerné.“^[4] Tu je doklad manifestujúci obavu, že poslovenčená podoba by sa mohla asociovať s „nekompetentnosťou“ pisateľky: „...mohla by tu byť ešte kategória ‚*krejz*‘ – nie som blbá, len som to poslovenčila.“^[5]

Niekedy sa popri potrebe brať ohľad na povahu angličtiny objavuje aj motív brať ohľad na Angličanov, ako v napr. v diskusii na blogu^[6] o vlastnostiach pomenovania *pucl*:

A: „[...] pán v drogérii si vypýtal lepidlo na pucle.“

B: „Čo je akože na tom také smiešne??? Čo je jediný čo to tak volá?? A ako si mal pýtať?? Lepidlo na PAZL (puzzle)??“

A: „Talian pochopí, keď si budete pýtať picu, ale Angličan asi nie, keď mu povie- te o puclíach.“

B: „[...] hlavne, že pol Slovenska to volá pucle... a keby som o puzzle hovorila Angličanovi, tak určite nepoviem pucle, ale pazl.“

3.1. VARIANTNOSŤ AKO PROBLÉM: PRÍPAD *PUZZLE* A *PUCLE*

Diskusie o dvojakej výslovnosti slova *puzzle* ([pazl] a [puclɛ]), resp. o grafic- kom poslovenčovaní tohto slova na podobu *puclɛ* sa objavili na viacerých webových stránkach. Dokonca prebehlo hlasovanie⁷, v ktorom väčšina účastníkov diskusného fóra (73 %) hlasovala za výslovnostnú podobu [puclɛ]. Pravdepodobne sa nemýlia tí, ktorí hovoria, že výslovnosť [puclɛ] si Slováci (aj Česi, pozri Svobodová 2009, s. 57) vytvorili na základe domnejšej analógie s nemeckou výslovnosťou. Sami Nemci toto slovo vyslovujú ako [puzl]. Pomenovanie sa však neobjavilo až po nežnej revolúcii, ale oveľa skôr, pretože tento typ veľkých skladačiek pozostávajúcich z drobných kartónových dielikov sa v slovenských domácnostiach vyskytoval (pravda, v menšom množstve) aj predtým najmä vďaka kontaktom Slovákov s príbuznými a známymi v zahraničí. Hovorím o svojej osobnej skúsenosti zo 60. rokov 20. storočia. Používatelia, ktorí vnímajú túto podobu ako silno príznakovú, ju vnímajú ako súčasť mládežníckeho sociolektu, kde sú formálne príznakové podoby žiaduce: „Čo sa pucle týka, už mi prestalo trhať uši a pri rozhovore s úplne neznámymi ľuďmi ho uprednostním, pretože pazl zvyčajne len dvíha obočia. Pucle našťastie nepatrí k slovám, ktoré sa hovoria denne :-)), v konverzácii s jazykovo podkutými kamarátmi sú zase srandičky typu pucle priam povinné.“⁸

To, že **zdomácnená podoba anglicizmu sa často vníma ako slangová**, zaznamenali aj autori venujúci sa tejto téme (Svobodová 2007; Jesenská 2014), a v prípade podoby *puclɛ* to reflektuje aj *Slovník slovenského slangu* (Hochel 1993). B. Chocholová (2012, s. 255) pokladá túto podobu za hovorovú alebo žartovnú.

V *Slovníku cudzích slov* (Petráčeková – Kraus 2005) je slovo *puclɛ* spracované ako štylisticky bezpríznakový ortografický variant fungujúci popri podobách *puzzle* [pazl] a *puzle* [puclɛ]. Slovu sa pripisuje podvýznam „hľavolam“, ale ten funguje len v pôvodnom jazyku. Gramaticky je slovo predstavené ako pomnožné skloňovateľné femininum.

puzzle [pazl], **puzle** [-c-]⁷, **puclɛ** -lí ž. *pomn.* <a> (detská) obrázková (papierová) skladačka; hľavolam: *obtiažne, personálne p.; skladať p.; pohrať sa s p-mi*

⁷ Pomerne zriedkavá podoba *puzle*, teda podoba so zjednodušenou geminátou, môže byť chápaná ako mierne adaptovaná pôvodná podoba – grafický hybrid – , alebo ako chybné napísaná pôvodná podoba. V prípade podoby *puzle* (pre nedostatok dokladov) možno hovoriť len o nesklonnom neutre (*puz-*

Problémy so zaradením slova *puzzle* do našej deklinačnej sústavy registruje a používateľsky „strávitelne“ sprostredkuje verejnosti webová jazyková poradňa.^[9] V texte sa konštatuje, že okrem podoby *puzzle* s výslovnosťou [pazl] jestvujú aj tri ďalšie grafické varianty: *pucle*, *puzle* [pucle] a *pazl* (teda o jeden viac, ako uvádza *Slovník cudzích slov*). Podoba *pucle* sa skloňuje ako pomnožné femininum (N *pucle*, G *puclí*, D *pucliam*, A *pucle*, L o *pucliach*, I s *puclami*). Podoba *puzzle* [pazl] je podľa autorky najčastejšie nesklonné neutrum, hoci pripúšťa, že v mnohých spojeniach je rodové zaradenie slova nejasné (*S puzzle sa dokážu zabaviť celé hodiny*). Podoby *puzzle* a *pazl* sa niekedy skloňujú ako maskulínium (od *puzzla*, *pazla*). Okrem toho podoba *puzzle* aj varianty *puzle* a *pucle* môžu v texte vystupovať ako pomnožné maskulínium (*puzzlov*, *puzlov*). Príklad dokazujúci ohýbanie podoby *pucle* podľa maskulínnej paradigmy sa neuvádza.

3.1.1. *Puzzle* a *pucle* v jazykovej praxi

Analýza korpusového materiálu ukázala, že podoba *puzzle* [pazl] sa v absolútnej väčšine výskytov nesklonuje. Na túto podobu je v korpuse *Omnia Slovaca IV*^[1] 45 784 dokladov. Kongruentné podoby kolokátov nám naznačujú, že ide o neutrum, ktoré varíruje s maskulínom: *to puzzle/ten puzzle*. Prevažuje výskyt v jednotnom čísle. Výskyty *puzzle* s kongruentnými podobami v množnom čísle (*tie puzzle*; *puzzle sú zložené*) naznačujú, že pri takomto použití ide o gramatický variant s gramérou pomnožnosti. Nejde o plurál, pretože slovo v tomto použití (*tie puzzle*) v princípe označuje tú istú realitu ako použitia v jednotnom čísle (*to puzzle*, *ten puzzle*) – obraz (teda nie obrazy) v podobe skladačky tvorenej z nerovnomerných dielcov zapadajúcich do seba. Na základe analógie sa aj tomuto pomnožnému homonymu pripíše mužský a stredný rod (formálne sú nerozlišiteľné). Pomer nesklonných singulárových výskytov a nesklonných pomnožných výskytov ťažko presnejšie kvantifikovať, pretože ukazovatele čísla v podobe kongruentných tvarov adjektív, zámen a slovíec nie sú v kontexte vždy k dispozícii.

V prípadoch zriedkavého ohýbania tohto slova (spravidla ide len o desiatky výskytov jednotlivých skloňovaných tvarov voči desiatkam tisícov nesklonovaných tvarov) možno identifikovať tieto paradigmy. Z časti ohýbaných tvarov možno rekonštruovať paradigmu tvrdého neživotného maskulína aj neutra v moduse singuláre tantum (*puzzla*, *puzzlu*, o *puzzle*, *puzzlom*), čo nie je vzhľadom na výslovnostnú podobu [pazl], zakončenú dvojicou tvrdých spoluhlások, prekvapujúce. Výskyt tva-

le sa minulo) alebo nesklonnom pomnožnom slove s neurčiteľným rodom (*puzle nie sú otvorené*). Slovo *puzle* vykazuje najväčšiu neurčitost' spomedzi troch uvedených variantov, a teda aj defektnosť. Kodifikácia tohto tvaru vyvoláva najviac pochybností. Raritne sa možno stretnúť na písme aj s podobou *pazl*, ktorá je prepisom anglickej výslovnosti. Aj keď sa táto podoba spomína aj v jazykovej poradni, vzhľadom na minimálny výskyt by sme jej nepridelili status variantu.

rov *puzzlov*, o *puzzloch*, *puzzlami*/*puzziel*, *puzzlám*, *puzzlách* naznačuje fungovanie paradigmy pomnožného maskulína a neutra, Výskyt tvarov *puzzlí* (kompatibilných s už uvádzanými tvarmi *puzzlách*, *puzzlám*) naznačuje existenciu paradigmy pomnožného feminína typu *dvere*⁸. Z toho nám vyhodí záver, že pokiaľ sa podoba *puzzle* skloňuje ako pomnožné substantívum (najmä feminínium), je pravdepodobné, že sa vyslovuje [puclɛ]. Výslovnostná podoba [pazl] totiž nevytvára typický tvarotvorný základ pre generovanie tvarov typu *puzzlí* [puclí]. Pokiaľ sa *puzzle* nesklonuje, čo je absolútna väčšina doložených použití, potom nemáme dôvod predpokladať, že sa vyslovuje ako [puclɛ].

Pretože skloňované podoby formy *puzzle* predstavujú sotva percento zo všetkých výskytov tohto slova, tak nevidíme možnosť postulovať pre túto grafickú podobu dva morfológické varianty – nesklonný aj sklonný variant. V danej podobe, teda v podobe *puzzle*, ide o nesklonné slovo. Sklonnosť pripisujeme len grafickej a súčasne výslovnostnej podobe *puclɛ* [puclɛ], ktorá je v porovnaní s podobou *puzzle* [pazl] výrazne menšinová. Pre niektorých hovoriacich sa grafická podoba *puclɛ* spája s „nesprávnou“ výslovnosťou na nemecký spôsob a pre iných, ktorí túto výslovnosť pripúšťajú ako pomerne ustálené dedičstvo minulosti, sa písomná podoba *puclɛ* spája s kritickým pohľadom na tých hovoriacich, ktorí ju používajú, lebo údajne ignorujú (neovládajú?) jej anglický pravopis. Takže keď už sa v časti komunity akceptuje fakt, že domnelo nenáležitá výslovnostná podoba [puclɛ] mnohým hovoriacim vyhovuje, tak sa objavujú zábrany akceptovať jej grafickú paralelu *puclɛ*, pretože konkurenčnej preferovanej forme *puzzle* sa pripisuje vyšší status. Táto pozícia korešponduje s výkladom jazykovej mentorky ponúkajúcej internetové poradenstvo v oblasti cudzích slov¹⁰. Podľa nej sa dané slovo má písať len v podobe *puzzle* (a prípadných ohýbaných tvaroch) a vyslovovať ako [puclɛ], pretože ide o podobu zaužívanú, hoci z hľadiska originálu nie veľmi správnu. Iný jazykový mentor pokladá za jedinú správnu výslovnosť [pazl], hoci pripúšťa aj zaužívanosť výslovnosti [puclɛ] alebo [puzle]¹¹. Časť hovoriacich vníma podobu *puclɛ* ako súčasť neformálnej komunikácie, kde slovo nesie na sebe príznak recesie alebo slangovosti. Paradoxom je, že z vymenovaných podôb (*puzzle*, *puclɛ*, *puzle* a *pazl*) má len podoba *puclɛ* bezproblémové skloňovanie s jednoznačným rodovým určením – feminínium. *Slovník cudzích slov* aj jazyková poradňa pripisujú tejto podobe status pomnožnosti. Navrhujeme prehodnotiť túto gramatickú charakteristiku na množné číslo. K tomuto riešeniu nás vedie kontextovo podmienený výskyt singulárových tvarov označujúcich jeden dielik skladač-

⁸ Niekoľko výskytov tvarov *puzzliach* a *puzzliam* naznačuje, že by mohlo ísť aj o pomnožné feminínium typu *husle*, ale to by predpokladalo výslovnosť s mäkkým l, teda [puclɛ]. Nie je to vylúčené, ale nie je to typické pre slovo, ktoré neprešlo ortografickou adaptáciou. Preto tieto podoby možno považovať za marginálnu/raritnú realizáciu systémovej potencie, ale aj za chybu.

ky, napr. v dokladoch z internetu: *Toto je prvá pučľa do skladačky., Odpovede sú [...] tou poslednou pučľou, ktorá zapadla na svoje miesto., Zuzka, neber mi moju pučľu!, Podala mi retiazku, na ktorej bola pučľa., Malý už spinká, zaspal s penovou pučľou v rúčke.* Slovo *pučľa* sa svojimi tvarmi zaraďuje do deklinačného vzoru *ulica*, podvzoru *pracovňa*. Teda v jednotnom čísle má tvary *pučľa*, bez *pučle*, k *pučli*, *pučľu*, o *pučli*, s *pučľou*, a v množnom čísle *pučle*, bez *pučlí*, k *pučľiam*, *pučle*, o *pučľiach*, s *pučľami*.

Vzhľadom na doklady je vhodné postulovať pri tomto slove dva významy. Vo význame obrázkovej skladačky sa slovo používa výlučne v pluráli. Druhý význam – dielik danej skladačky – môže využívať popri singularii aj plurálový tvar, ktorý v tomto prípade označuje niekoľko dielikov, a nie celú skladačku.

3.1.2. Návrh lexikografického spracovania

Analýza dokladov z veľkého textového korpusu, informácie o doterajšom spracovaní tohto slova v príručkách a poradenstve a zoznámenie sa s niektorými postojmi používateľov na stránkach internetových záujmových komunit boli predpokladom pre nižšie uvedený návrh budúceho lexikografického spracovania slova v *SSSJ*. Pokusy používateľov urobiť z pomenovania v pôvodnej grafickej podobe a často aj v pôvodnej výslovnosti morfológicky ohybné slovo sa ukázali ako neúspešné. Ako neúspešná sa ukázala aj kombinácia pôvodnej grafickej podoby s domácou výslovnosťou. Preto sme neadaptovanú podobu *puzzle* „očistili“ od týchto vcelku marginálnych dokladov skloňovania a priznali sme jej status nesklonného slova s dvoma morfológickými variantmi v gramatickom čísle a rode. Podobu *pučle* vzhľadom na príznak hovorovosti a výrazne odlišné morfológické a derivačné správanie nepovažujeme za lexikálny ani výslovnostný variant slova *puzzle*, ale za jeho synonymum. Spracovali sme ju ako samostatné heslo.

puzzle [pazl] neskl. s. i m. (sg. al. pomn.) (angl.) obrázková skladačka obyč. z kartónových dielikov, pučle: *a kto dokončí toto rozložené al. tieto rozložené puzzle?; skladať 500-dielikový puzzle; pohrať sa s novými puzzle; malá dostala päť rôznych puzzle so zvieratkami; vznikajú zaujímavé puzzle*

pučľa pučle pučlí ž. hovor.

1. iba. pl. **pučle** obrázková skladačka obyč. z kartónových dielikov, puzzle: *podarí sa ti zložiť tieto 1000-dielikové pučle?; pohrať sa s pučľami; pri tých pučľiach sa dá dobre odreagovať;*
2. zried. dielik tejto obrázkovej skladačky: *ešte posledná pučľa a bude to zložené; vykrajovačka na cestu v tvare pučle; pren. začal skladať prvé pučle príbehu* [P7 2016]

pučlička -ky -čiek ž. zdrob. i expr.: *pučličky sú z drevenej preglejky; všetko to zapadá do seba ako pučlička k pučličke*

pučle **pučľa**

4. ZHRNUTIE

V súlade s princípom dominancie preberajúceho jazyka by mali byť potreby tohto jazyka prvoradé a anglicizmus by mal mať vlastnosti, ktoré mu umožňujú v preberajúcom jazyku po náležitej adaptácii bezproblémovo fungovať. Na príklade viacerých skôr prevzatých adaptovaných anglicizmov sme ukázali, že tento princíp umožňuje nositeľom slovenčiny ako flektívneho jazyka dobre zvládnuť aj intenzívny kontakt s angličtinou. Najmä vďaka možnosti uplatniť základné pravidlo slovenskej pravopisnej konvencie – symetriu fonematického a grafematického obrazu slova. Poukázali sme aj na prekážky štruktúrneho typu, ktoré sťažujú úplnú adaptáciu niektorých slov (nebezpečenstvo medzijazykovej homonymie, zvláštne kombinácie foném).

Spôsob preberania anglicizmov ovplyvňuje aj komunikačná sféra, v ktorej dané pomenovanie preferenčne funguje. Tu hrá kľúčovú úlohu funkcia pomenovania. Napr. to, či ide o pomenovanie novej reálie, javu, resp. konceptu týkajúceho sa bežného spôsobu života, alebo ide o pojmovú striktnu vymedzené pomenovanie, ktoré je súčasťou slovnej zásoby určitého vedeckého alebo profesijného odboru. Viaceré z týchto pomenovaní prechádzajú mediálnym transferom a po čase sa stávajú celospoločensky známymi.

Vôľa a tolerancia k poslovenčovaniu terminologických anglicizmov nie je výrazná. Skôr naopak. Úlohu tu zohrávajú najmä tieto faktory: kolektívna znalosť angličtiny, medzinárodná prestíž angličtiny ako jazyka vedy a medzinárodnosť terminológie, zachovanie identifikačnej hodnoty termínu, vžitosť neadaptovanej podoby. Ide v princípe o verejnú komunikačnú sféru, ale nepôsobí tu tlak verejnosti na adaptáciu, pretože sa nepredpokladá, že odborné výrazy musia byť celonárodne zrozumiteľné.

V bežnej verejnej, obvyčajne mediálnej komunikácii je, naopak, postoj k poslovenčovaniu anglicizmov v podstate pozitívny a tlak verejnosti tu pôsobí, pretože mediálne texty sú určené všetkým. Medzi bežnými nepríznačnými anglicizmami súvisiacimi s každodenným životom je stupeň adaptovanosti pomerne vysoký. Pretože sú spojené s meniacim sa spôsobom života veľkého počtu ľudí, sú už súčasťou bežnej hovorenej aj písanej slovenčiny, verejnej aj súkromnej.

V sfére súkromnej, príp. polooficiálnej verejnej a skupinovej komunikácie anglicizmy často uspokojujú potrebu analogickú tej, ktorú plnia v jazyku frazémy a expresíva ako pomenovania umožňujúce vyjadriť vzťah ku skutočnosti emocionálnohodnotiacim spôsobom. Povedané mikovsky – umožňujú pomenúvať „frapantným

spôsobom archetypálne životné situácie“ (Miko 1989, s. 108). Teda novo pomenúvať už pomenované tak, že to pôsobí oživujúco, nezvyčajne, zábavne. Takáto funkčná určenosť anglicizmov sa prejavuje na jednej strane ich úplnou fonologickou aj morfológickou integráciou do systému slovenčiny (porov. napr. slangové slovo *fičúrka* – dôležitá vlastnosť niečoho, obyč. technického zariadenia, z angl. *feature*) a na druhej strane sa prejavuje citátovým použitím idiomatických spojení typu *let's do it!* (poďme na to!).

S rozširujúcou sa znalosťou angličtiny sa čoraz častejšie stretávame s názorom, že zdomácnený anglicizmus nie je výsledok prirodzeného adaptačného procesu, nie je legitímna súčasť slovenskej slovnice, ale ide o nepatrične skomolené anglické slovo. Anglické slovo, ktoré je vďaka takýmto postojom vyňaté spod adaptačného mechanizmu, síce ostáva „neskomolené“, ale používatelia sú často konfrontovaní s neistotou vo vzťahu k jeho číslu, rodu, nesklonnosti/sklonnosti. Problémy tiež spôsobuje ďalšie odvodzovanie. Najmä vtedy, ak sa asymetria medzi písanou a výslovnostnou podobou týka konca slova.

Ako dobrý a názorný príklad predpojatosti voči adaptovaným podobám anglicizmov nám poslúžilo slovo *puzzle*. Ukázali sme, že používanie slova *puzzle* v textoch spôsobuje neprehliadnuteľné problémy. Funguje v štyroch grafických podobách (*puzzle*, *pucle*, *puzle*, *pazl*), v štyroch výslovnostných podobách ([pazl], [pucle], [puzle], [puzl'e]), v troch gramatických rodoch a šiestich deklinačných typoch. Časť týchto použití má povahu normy a časť je len marginálnym využitím potenciálu, ktorý kombinácia grafických podôb a výslovností poskytuje. Toto chaotické používanie slova generuje aj veľmi disparátne hodnotenia a odporúčania, ktoré sme citovali. Prestíž angličtiny spôsobuje určitú eróziu princípu dominancie preberajúceho jazyka. Niektoré problémové javy sprevádzajúce adaptáciu slova *puzzle* nevyplývajú z nepoddajnosti jeho anglickej štruktúry vzpierajúcej sa poslovenčovaniu, ale pramenia z presvedčenia používateľov, že pôvodná neintegrovateľná grafická a výslovnostná podoba má vyšší status ako zdomácnená podoba, ktorá sa – na rozdiel od neintegrovannej – úplne bezproblémovo začleňuje do deklinačnej sústavy slovenčiny.

5. ZÁVER

V priebehu 90. rokov minulého storočia časť jazykovedcov zaujímala k anglicizmom stanovisko ako k nie veľmi potrebným vypožičaným nástrojom, ktorých je lepšie sa zbaviť, pretože si môžeme vyrobiť vlastné. Iná časť jazykovedcov toto nastavenie kritizovala (podrobnejšie pozri Bosák 1999). Ale ani jedna strana nepochybňovala princíp dominancie preberajúceho jazyka.⁹ Teraz časť používateľov za-

⁹ Analýza používateľského diskurzu na túto tému sa v tom čase na Slovensku nekonala. Recepcia anglicizmov urobená dotazníkovou metódou v Česku priniesla informáciu, že respondenti (naprieč vekovými kategóriami), ktorí sa vyslovili proti anglicizmom v češtine, tvorili zhruba 40 percent (Gester 2001, s. 44).

ujala k anglicizmom postoj ako k cudzím vypožičaným nástrojom, s ktorými treba zaobchádzať veľmi šetrne, aby sa ich vzhľad a funkčnosť nepokazili. Tieto názory a súvisiace diskusie sú často medializované pomocou sociálnych sietí. Čoraz zreteľnejší, hoci komunikačne a jazykovo nefunkčný, je ohľad na pôvodný jazykový zdroj a z neho prameniace pripisovanie zdomácnenej podobe statusu slangizmu, prípadne kolokvializmu. V prípade nezanedbateľnej časti mladých používateľov slovenčiny sa teda v porovnaní s 90. rokmi ocitáme na druhom konci postojovej škály k anglicizmom. Tento postoj, hoci sociolingvisticky vysvetliteľný pomerne vysokou znalosťou angličtiny u mladej generácie, je značne kontraproduktívny. Účinnosť princípu dominancie preberajúceho jazyka netreba utlmať, ale treba ho nechať prirodzene pôsobiť, pretože umožňuje slovenčine vyrovnáť sa efektívne a aj kreatívne s ponukou anglicizmov, ktorá je odpoveďou na dopyt po uspokojení rôznych kognitívnych aj pragmatických potrieb členov slovenského jazykového spoločenstva.

Literatúra

- BELIANČINOVÁ, Z. (2017): 20 najpríšernejších anglicizmov v slovenskom jazyku, 18. 9. 2017. In: Emefka. Startitup [online]. Dostupný na: <https://emefka.sk/20-najprisernejších-anglicizmov-v-slovenskom-jazyku/> (cit. 22. 9. 2022).
- BERECZ, A. (2020): Riaditeľka JÚLŠ: Angličtine sme dali veľkú prestíž, nečudujme sa hybridom, 8. 2. 2020. In: Trend.sk [online]. Dostupný na: <https://www.trend.sk/trend-archiv/riaditelka-juls-anglicitine-sme-dali-velku-prestiz-necudujme-hybridom> (cit. 22. 9. 2022).
- BOSÁK, J. (1999): Domáce, cudzie, internacionálne v postojoch slovenských lingvistov. In: J. Bosák (ed.): *Internacionalizácia v súčasných slovanských jazykoch: za a proti*. Bratislava: Veda, 157 – 163.
- BOZDĚCHOVÁ, I. (1997): Vliv angličtiny na češtinu. In: Daneš, F. a kol.: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 271 – 279.
- BÖHMEROVÁ, A. (2007): K problematike preberania anglických vlastných mien do slovenčiny. Úvahy nad novým slovníkom. In: *Jazykovedný časopis*, 58/2, 117 – 132.
- BÖHMEROVÁ, A. (2012): Zjavné i menej zjavné prieniky anglických nadslovných javov a štruktúr do súčasnej slovenčiny. In: Bohunická, A. (ed.): *Jazykoveda v pohybe*. Bratislava: Univerzita Komenského, 281 – 292.
- BUZÁSSYOVÁ, K. – JAROŠOVÁ, A. (eds.) (2006): *Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G*. [1. zv.] Bratislava: Veda.
- DOBRÍK, Z. (2007): *Jazyky v kontaktoch (anglicizmy a iné slová cudzieho pôvodu v nemčine a slovenčine)*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela.
- DOLNÍK, J. (2000): *Spisovná slovenčina a jej používatelia*. Bratislava: Stimul – Centrum informatiky a vzdelávania Filozofickej fakulty Univerzity Komenského.
- DOLNÍK, J. (2002): Ohrozujú anglicizmy slovenčinu? In: Mlacek, J. (ed.): *Studia Academica Slovaca. 31. Prednášky XXXVIII. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Stimul – Centrum informatiky a vzdelávania Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, 31 – 41.
- DOLNÍK, J. (2010): *Teória spisovného jazyka so zreteľom na spisovnú slovenčinu*. Bratislava: Veda.
- FURDÍK, J. (1994): Integrované procesy pri lexikálnych prevzatiach. In: *Jazykovedný časopis*, 45/2, 95 – 102.
- GESTER, S. (2001): *První empirická analýza recepce anglicizmů v českém jazyce*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

- HABIŇÁK, A. (2013): Prenikanie anglicizmov do slovenčiny. In: Petranová, D. – Magál, S. – Vrabc, N. (eds.): *Dotyk zla: mediálna výchova a výchova médií – Megatrendy a médiá*. Trnava: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM v Trnave.
- HOCHÉL, B. (1993): *Slovník slovenského slangu*. Bratislava: Hevi.
- HORECKÝ, J. (1992): Cudzí výrazy v slovenskom texte. In: *Kultúra slova*, 26/10, 289 – 293.
- HORECKÝ, J. (2001): *Kultivovanie slovenčiny. Princípy a kritériá*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť SAV – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV.
- HORECKÝ, J. – BUZÁSSYOVÁ, K. – BOSÁK, J. a kol. (1989). *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Veda.
- CHOCHOLOVÁ, B. (2012): Morfológická adaptácia anglicizmov v slovenčine. In: Buzássyová, K. – Chocholová, B. – Janočková, N. (eds.): *Slovo v slovníku. Aspekty lexikálnej sémantiky – gramatika – štylistika (pragmatika). Na počesť Alexandry Jarošovej*. Bratislava: Veda, 254 – 262.
- IMRICHOVÁ, M. (2007): Komunikačná funkčnosť anglicizmov v rečovom prejave tínedžerov. In: Odaloš, P. (ed.): *Kontinuitné a diskontinuitné otázky jazykovej komunikácie*. Zborník materiálov zo 6. medzinárodnej vedeckej konferencie o komunikácii, Banská Bystrica 13. – 15. septembra 2006. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, 190 – 195.
- JAROŠOVÁ, A. (2011): Anglicizmy ako problém textu a postojov (powerpointová prezentácia). In: 7. konferencia Slovenskej terminologickej siete, 21. 10. 2011, Bratislava. Konferenčné príspevky. Dostupný na <https://slideum.com/doc/5147400/anglicizmy-ako-probl%C3%A9m-textu-a-postojov> (cit. 20. 6. 2022).
- JAROŠOVÁ, A. (ed.) (2015): *Slovník súčasného slovenského jazyka. M – N*. [3. zv.] Bratislava: Veda.
- JAROŠOVÁ, A. (ed.) (2021): *Slovník súčasného slovenského jazyka. O – Pn*. [4. zv.] Bratislava: Veda.
- JAROŠOVÁ, A. – BUZÁSSYOVÁ, K. (eds.) (2011): *Slovník súčasného slovenského jazyka. H – L*. [2. zv.] Bratislava: Veda.
- JESENSKÁ, P. (2007): *Jazyková situácia na Slovensku v kontexte EÚ s ohľadom na anglicizmy v slovenskej dennej tlači*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela – Fakulta humanitných vied.
- JESENSKÁ, P. (2014): *Interdisciplinárne aspekty obohacovania registra hovorového štýlu slovenčiny prostredníctvom anglicizmov*. Banská Bystrica: Belianum.
- KAČALA, J. – PISÁRČIKOVÁ, M. – POVAŽAJ, M. (eds.) (2003): *Krátky slovník slovenského jazyka*. 4., dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Veda.
- KATRENIÁKOVÁ, Z. (2002): *Anglicizmy v slovenčine z hľadiska didaktickej komunikácie*. Banská Bystrica: Metodické centrum.
- KOŘENSKÝ, J. (2003): Internacionalizace současných slovanských jazyků. In: *Jazykovedný časopis*, 54/1 – 2, 7 – 11.
- OLOŠTIAK, M. (2007): *Jazykovoštruktúrne a komunikačno-pragmatický status vlastného mena (adaptácia anglických proprií v slovenčine)*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- OLOŠTIAK, M. (2009): O názoroch na preberanie cudzích lexikálnych jednotiek do slovenčiny. In: Považaj, M. (ed.): *Jazyková kultúra na začiatku 3. tisícročia*. Zborník materiálov z vedeckej konferencie konanej 9. – 10. septembra 2004 v Bratislave. Bratislava: Veda, 87 – 95.
- OLOŠTIAK, M. (2012): Poznámky ku koncepcii interlingválnej demotivácie. In: Bohunická, A. (ed.): *Jazykoveda v pohybe*. Bratislava: Univerzita Komenského, 148 – 157.
- OLOŠTIAK, M. (2017): *Slovtvorba, slovnodruhové prechody, preberanie a skracovanie lexém*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove. Dostupný na: <http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak11> (cit. 22. 9. 2022)
- ORGOŇOVÁ, O. (1998): *Galicizmy v slovenčine*. Bratislava: Stimul – Centrum informatiky a vzdelávania Filozofickej fakulty Univerzity Komenského.
- ORGOŇOVÁ, O. – BAKOŠOVÁ, J. (2005): Adaptácia neologizmov ako jeden z aspektov ich včleňovania do systému slovenčiny. In: Mlacek, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca*. 34. *Prednášky XLI. letej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Stimul, 65 – 102.

- ORGOŇOVÁ, O. – SEDLÁČKOVÁ, Z. (2010): Coolový pokec o slangu teenagerov. In: Šimková, M. (ed.): *Slovo – Tvorba – Dynamickosť. Na počesť Kláry Buzássyovej*. Bratislava: Veda, 151 – 162.
- PANOCOVÁ, R. (2020): Attitudes towards anglicisms in contemporary standard Slovak. In: *International Journal of Lexicography*, 33/2, 187 – 202.
- PETRÁČKOVÁ, V. – KRAUS, J. (eds.) (2005): *Slovník cudzích slov*. 2., dopl. a preprac. vyd. Bratislava: Mladé letá. [Preklad a úprava: Ľ. Balážová, J. Bosák, J. Genzor, I. Ripka, J. Skladaná.]
- SVOBODOVÁ, D. (2007): *Internacionalizace současné české slovní zásoby*. Ostrava: Pedagogická Fakulta Ostravské univerzity.
- SVOBODOVÁ, D. (2009): *Aspekty hodnocení cizojazyčných přejímek: mezi módností a standardem*. Ostrava: Ostravská univerzita.
- SVOBODOVÁ, D. – BAŇKO, M. (2016): Vztah formálních a sémantických aspektů lexikálních přejímek v procesu adaptace. In: *Bohemica Olomucensia. Časopis pro bohemistická a mezioborová studia*, 8/3 – *Linguistica*, 51 – 60.
- SVOBODOVÁ, J. a kol. (2011): *Fenomén spisovnosti v současné české jazykové situaci*. Ostrava: Ostravská univerzita.
- ŠEBO, P. – TÓTH, G. (2022): Staré dobré stories, 14. 7. 2022. In: Buzzworld by Gabo & Peťo [online]. Dostupný na: <https://buzzworld.sk/epizoda-stories-duckface-s-novou-bluzkou/> (cit. 22. 9. 2022).

Internetové zdroje

- [1] *Omnia Slovaca IV Maior Beta. (22.01)* (interný korpus). Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2018. Dostupný na: <http://ske.juls.savba.sk/bonito/index.html> (cit. 20. 6. 2022).
- [2] <https://hasikova.blog.sme.sk/diskusie/3586619/2/goodbye-slovensky-jazyk.html> (cit. 22. 9. 2022).
- [3] http://hry.sme.sk/clanok_tlac.asp?cl=3364544 (cit. 22. 9. 2022).
- [4] <https://www.modrykonik.sk/blog> (cit. 22. 9. 2022).
- [5] <http://citanie.madness.sk/view-48721.php> (cit. 22. 9. 2022).
- [6] <https://www.modrykonik.sk/blog> (cit. 22. 9. 2022).
- [7] <https://www.birdz.sk/vyhľadavac/temy/?query=puzzle> (cit. 22. 9. 2022).
- [8] <http://www.maven.cz/blog/2011/11/08/puzzle/> (cit. 22. 9. 2022).
- [9] <https://jazykovaporadna.sme.sk/q/9735/#ixzz> (cit. 22. 9. 2022).
- [10] <https://cudzieslova.sk/otazky-a-odpovede/1675/%C4%8C%20znamen%C3%A1%20cudzie%20slovo%20puzzle> (cit. 22. 9. 2022).
- [11] <https://lepiden.sk/spravna-vyslovnost-puzzle-parfum-eidam/?fbclid=IwAR1Zg3K82kQIQK1kL-8p7rW4yLTWYKIvKAHFaq4qWuNKgZkBJHicZl6Xyaso-> (cit. 22. 9. 2022).